

агитации и пропаганды и имело огромное значение для укрепления тоталитарного режима и формирования сталинизма. Развитие киносетей, в условиях форсированной индустриализации государства, позволило за короткий период превратить кино на наиболее действенный и эффективный метод агитационно-пропагандистской работы. Поэтому естественно, что одним из проблемных вопросов современного отечественного киноведения есть национальная принадлежность кинолент, созданных в Украине при коммунистическом режиме.

Ключевые слова: Украина, Россия, кинематография, культура, история.

Maryna Parakhina

«SOCIALIST REALISM» OF 1930–1940'S SOVIET CINEMATOGRAPHIC ART: IN SEARCH OF IDEOLOGICAL PARADIGM

The article covers the issues of history of the Soviet cinematographic art of 1930–1940's as the party control of the Republic cinema products became more severe at this very period. Just the Soviet cinematographic art became an instrument of mass agitation and propaganda and it was of great importance for strengthening of the totalitarian regime and formation of Stalinism. The development of cinema networks, under forced industrialization of the state, let turn the cinema to the most efficient means of agitation and propaganda work for a short period of time. So it is naturally that one of the problematic issues of modern national cinema studies is a national identity of motion pictures made in Ukraine during communist regime.

Key words: Ukraine, Russia, cinematography, culture, history.

УДК 94 (477.46)

Тетяна Чубіна, Оксана Спіркіна

МУЗИЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОЕКТ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Стаття присвячена музичному фестивалю як європейському національно-культурному проекту. Безпосереднім завданням є показати історію розвитку, становлення та вплив міжнародних музичних фестивалів, що проходили у Черкаській області, на утвердження національної ідентичності українців. На основі застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, опис, пояснення) була досягнута мета та реалізовані заплановані завдання. Міжнародні музичні фестивалі «Черкаські джазові дні», «Срібні струни» та «Фарботони» – необхідні елементи відродження національної гідності, виховання патріотизму, підвищення музичної культури серед населення та престижу регіону.

Ключові слова: фестиваль, національно-культурний проект, національна гідність, національна ідентичність, патріотизм.

У наші дні, коли Україна інтегрується в Європу, широкої популярності набувають різноманітні міжнародні національно-культурні проекти. Одним із найпопулярніших є міжнародний музичний фестиваль, який не лише виконує освітянську функцію, а й сприяє формуванню національного відродження українського народу, відродженню національної ідентичності та вихованню патріотизму. Крім того, музичний фестиваль міжнародного рівня є запорукою підвищення престижу як країни загалом, так і окремо взятого регіону. Вважаємо за необхідне підкреслити важливість проведення міжнародних музичних фестивалів в Україні (на прикладі окремо взятого регіону) та виокремити цей національно-культурний проект як один із найвпливовіших та найуспішніших у досягненні європейської інтеграції.

Наукова розвідка показала, що дослідження даної проблеми потребує всебічного вивчення. До сьогодні ще не було наукових праць, які б розглядали міжнародний музичний фестиваль як в Україні загалом, так і в окремо взятому регіоні у якості національно-культурного проекту, що сприяє європейській інтеграції, відродженню національної ідентичності та вихованню патріотизму. Тому дана наукова праця дасть можливість розглянути музичний фестиваль в іншому ракурсі, у новій площині.

Ставимо за мету дослідити історію зародження, становлення та розвитку музичних фестивалів міжнародного рівня у Черкаському регіоні у 1991–2001 рр., їх вплив на підняття престижу регіону як в Україні, так і за кордоном, виховання патріотизму, утвердження національної ідентичності та формування національної самосвідомості українського народу та національного відродження Черкащини.

Згідно з українським радянським енциклопедичним словником, «фестиваль» (від лат. «festivus» – «святковий, веселий») – масове святкове дійство, що включає огляд чи демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва [1, с. 501]. Наразі існує велика кількість фестивалів, що розрізняють за спеціалізацією, – театральні, книжкові, кіно, бароко, реклами тощо. Але найпершим фестивалем, започаткованим у Великій Британії ще на початку XVIII ст., був саме музичний фестиваль.

Предметом будь-якого фестивалю є соціальні ідеї та цінності. Він виконує ряд функцій, а саме: освітню, виховну, агітаційну, комунікативну, інформаційну. Призначення етико-соціального аспекту фестивалю є гуманізація суспільства, його морально-етичне виховання та формування.

З кінця 1980-х рр. м. Черкаси перетворювалося на столицю джазу, так як тут проходив Міжнародний джазовий фестиваль «Черкаські джазові дні». Вперше він був проведений в 1988 р. Починаючи з 1990 р. цей фестиваль проходить щорічно (осінь – зима), а з 1995 р. – двічі на рік. Крім того, з 2001 р. в м. Черкаси регулярно проводився фестиваль «Джаз-Дилижанс».

Арт-директором та одним із організаторів цих джазових фестивалів був заслужений артист АР Крим С. Крашенінніков [2]. Після його приїзду до м. Сміла (Черкаська область) в 1985 р. за розподілом [2], він активно пропагував джазову музику в регіоні. Так, у 1988 р. він разом з Ю. Гранкіним, М. Євпаком та іншими став засновником джаз-клубу в м. Черкаси [3]. Крім того, шанувальники джазу завжди отримували підтримку з його боку: в 1991 р. з його ініціативи та допомоги у м. Сміла був відкритий клуб-салон для шанувальників джазу «Джаз-комфорт». Завдяки щорічним музичним фестивалям міжнародного рівня, м. Черкаси стало відомим в світі як один із осередків джазу [4].

Виконавська практика ідеолога Черкаського міжнародного джазового фестивалю С. Крашеніннікова розпочалася в 1988 р. з організованого ним на Смілянському радіо-приладному заводі «Орізон» джазового тріо. Ансамбль був учасником багатьох фестивалів джазової музики («Черкаські джазові дні» (1992 р.), «Дні джазової музики» (Черкаси – Сміла – Умань, 1995 р.) тощо [5]. Разом з ансамблем С. Крашенінніков випустив ряд магнітоальбомів [2]. У кінці 1990-х рр. тріо переїхало до м. Київ.

С. Крашенінніков активно намагався просувати своє мистецтво і в західному напрямку: в дуєті з джазовим вокалістом Ю. Гранкіним брав участь у фестивалі «Джаз над Одером» (м. Вроцлав, Польща, 1992 р.), виступав у джазових клубах Польщі (1992–1993 рр.), Німеччині та Голландії (1993–1994 рр.). Крім того, в 1998 р. С. Крашенінніков став головою ради громадської організації «Творча майстерня Крашеніннікова», створеної з метою підтримки та популяризації некомерційного мистецтва [5].

У 1991–2001 рр. у Черкаській області існував ряд джазових професійних та аматорських колективів. Початкові кроки джазового виконавства в регіоні пов'язані з самодіяльним джаз-бендом при Ватутінському міському будинку культури, заснованому в 1957 р. Варто зазначити, що немало вихідців з цього колективу продовжили кар'єру як виконавці або стали керівниками оркестрів в різних містах України. Зародження джазу на Черкащині пов'язують також з легендарним народним самодіяльним джазовим оркестром «Зелений вогник» при Черкаському таксомоторному парку, створеного за ініціативи М. Бінусова в 1964 р. Він припинив своє існування в 1991 р. через брак коштів [6]. Крім них, існував дитячий джаз-оркестр, створений в 1987 р. при Черкаській дитячій школі мистецтв № 4 (художній керівник М. П. Євпак); студентський джазовий оркестр Черкаського державного музичного училища імені С. С. Гулака-Артемівського (далі – ЧДМУ ім. С. С. Гулака-Артемівського), створений в 1994 р. (художній керівник М. Євпак), серед найяскравіших творчих презентацій якого був виступ на фестивалі «Горизонти джазу» (м. Кривий Ріг, 1998 р.) та інші.

Крім гуртів, регіон славився і окремими джазовими музикантами та вокалістами. Помітний вклад у розвиток джазу на Черкащині вніс відомий в світі джазовий вокаліст Ю. Гранкін, який був одним із організаторів та ведучим фестивалю «Черкаські джазові дні» в 1989 р., 1990 р. і в 1992 р. та президентом Черкаського джаз-клубу (1990–1994 рр.), а з 1989 р. по 1992 р. вів програму «У світі джазу» на місцевих телеканалах. Ю. Гранкін емігрував до Німеччини в 1994 р., де виступав з гуртом «Jazzbillity» [3].

Укорінення джазу в житті області пов'язане також з діяльністю випускника Харківського інституту культури, викладача ЧДМУ ім. С. Гулака-Артемівського, заслуженого працівника культури України М. Євпака. Він – не лише організатор і художній керівник дитячого та юнацького джазових гуртів, а й один із ініціаторів створення естрадно-джазового відділення в ЧДМУ ім. С. Гулака-Артемівського, яке відкрите в 2002 р. Також, М. Євпак особисто брав участь у джазових фестивалях: «Черкаські джазові дні» (1990–1992 рр.), «Горизонти джазу» (м. Полтава, 1996 р.) та інші [7].

У 1991–2001 рр. у Черкаській області проходили й інші фестивалі міжнародного рівня: авторської пісні «Срібні струни» й академічної та сучасної музики «Фарботони» (далі – МФАСМ «Фарботони»).

Міжнародний фестиваль авторської пісні «Срібні струни» розпочав свою діяльність в області в 1996 р. Взагалі, в 1990-ті рр. в Україні проводилося близько сорока бардівських фестивалів і зльотів, але «Срібні струни» в 2000 р. за рейтингом газети «Московський комсомолец» посіли четверте місце після харківського «ЕСХАРУ», якому на той час було 23 роки і на який приїздило більше 10 тисяч осіб, сумського «Булату» й запорізького «Байди», яким було по 13 років [8–9]. Бардівський рух знав різні періоди в історії розвитку: злет, занепад і навіть заборону в кінці 1980-х рр.

Упродовж 1993–1995 рр. відзначено зменшення зацікавленості авторською піснею, що пояснювалося рядом причин: перехід частини організаторів фестивалів у бізнес, еміграція, відсутність державного фінансування на проведення фестивалів, зменшення уваги у суспільстві до авторської пісні. До того ж, сильних клубів, що могли організувати на належному рівні фестиваль, не було. Як виключення, на таку роль претендував черкаський Клуб авторської пісні «Берег» (далі КАП «Берег»), заснований у 1987 р. Завдяки його членам і голові Т. Гайдар і виник фестиваль «Срібні струни» [5]. Президентом фестивалю була Т. Киричук, а арт-директором – Т. Гайдар. Відомі барди КАП «Берег» – це учасники бойових дій в Афганістані В. Вернигора і В. Рясний; лялькарниця Н. Кузьменко [10]; журналіст, виконавець авторської пісні та співаної поезії О. Король, який був лауреатом І фестивалю «Червона Рута» у номінації «Кращий пісенний текст» і І Всеукраїнського фестивалю афганської пісні та інші.

Упродовж 1996–2001 рр. на «Срібних струнах» побували барди з багатьох регіонів України, Росії та Білорусі, а в 2001 р. фестиваль вперше відвідали барди з далекого зарубіжжя: з Аргентини, Палестини, Польщі, США, Ізраїлю. За підсумками кожного фестивалю журі визначало переможців, лауреатів та дипломантів. Як приклад, лауреатом V фестивалю «Срібні струни» (2000 р.) в номінації «Кращий автор» стала журналістка та письменниця О. Буєвич, а поет С. Руднев – лауреатом поетичного конкурсу [11].

У фестивалі «Срібні струни» брали участь і діти. Саме на таких фестивалях зароджувалися майбутні зірки у світі музики. Наприклад, молоду співачку Русину (Руслану Лоцман) відкрили на цьому фестивалі в 1999 р., де вона отримала звання «Кращий автор-виконавець» серед дітей [12].

Відкриття нових імен, виявлення талановитих авторів і виконавців авторської пісні не було єдиною метою, заради якої приїздили близько 600 прихильників цього жанру на Черкащину. «Срібні струни» – це можливість послухати бардів України та світу, почути і народні, і джазові варіанти української авторської пісні. Метою фестивалю була також популяризація авторської пісні, об'єднання різномовних авторів в рамках одного фестивалю, збереження і розвиток традицій фестивалів даного жанру.

МФАСМ «Фарботони» розпочав свою діяльність 10 березня 1998 р. у м. Канів. Його засновником та керівником став композитор, президент Фонду МФАСМ «Фарботони», лауреат премій імені С. Прокоф'єва та імені Л. Ревуцького, член Національної Спілки композиторів України І. Тараненко. У I-му фестивалі «Фарботони», що проходив у містах Канів та Черкаси (наступні проходили лише в м. Канів) задіяно більше сорока майстрів мистецтв, серед яких співак В. Бокач, віолончеліст І. Кучер, піаніст Б. Федоров, фортепіанна джазова легенда України Є. Дергунов, Черкаський камерний оркестр (диригент О. Дяченко) та інші майстри мистецтв, які наразі є мистецькою елітою України [13]. У межах фестивалю проходили виставки художників і майстрів народного мистецтва України. Перші чотири фестивалі були без підтримки держави, але з 2002 р., до його організації і фінансування долучився уряд [13]. МФАСМ «Фарботони» – це унікальне явище в українській культурі, більше того – це вагома музична подія за участю справжніх грандів вітчизняного та зарубіжного музичного мистецтва і навряд чи існував та наразі існує в Україні інший проект, який дарував би найвишуканіше мистецтво мешканцям районного центру, що є також особливістю фестивалю. Насамперед «Фарботони» адресований молоді з метою донести через музику і слово морально-етичні цінності.

Отже, проведення музичних фестивалів міжнародного рівня у перше десятиріччя державної незалежності України на Черкащині сприяло підвищенню музичної культури серед населення, престижу регіону як в Україні, так і за кордоном, а також вихованню патріотизму серед українців та відродження національної ідентичності.

Таким чином, міжнародний музичний фестиваль як національно-культурний проект є вдалим засобом не лише формування національного відродження країни, а й інтеграції Української держави до Європи.

Список використаних джерел

1. Украинский советский энциклопедический словарь: в 3-х т. / редкол. А. В. Кудрицкий (отв. ред.) и [др.]. – К.: Глав. ред. УСЭ, 1988. – Т. 3: Протерозой – Ящурка, 1989. – 772 с.
2. Творческая мастерская Крашенинникова [Официальный сайт Сергея Крашенинникова]. – Режим доступа: http://jazzkrash.cherkasy.net/tv_mast.htm.
3. Обо мне / Юрий Гранкин: джазовый вокалист [Сайт]. – Режим доступа: <http://grankinjazz.com/about.html>.
4. Симоненко В. С. Українська енциклопедія джазу / В. С. Симоненко. – К.: Центрмузінформ, 2004. – 232 с.
5. Спіркіна О. О. Культурно-мистецьке життя Черкащини 1991–2001 років у контексті національного відродження: дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Спіркіна Оксана Олександрівна; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 343 с.
6. Помогайбо А. Черкащина у ритмах джазу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nashekolo.org.ua/nk/kolo_i_navko/navkolo_podi/djazz_na_s_4124.html.
7. Євпак Микола Федорович [Електронний ресурс]: заслужені працівники культури України // Департамент освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради [Офіційний сайт]. – Режим доступу: <http://ogp.ck.ua/zasluzheni-pracivnyki/zasluzheni-culture/774-2011-07-22-22-55-52>.
8. Слепінин О. Історія веде лік за співаками / О. Слепінин // Дзеркало тижня. – 2001. – 14 липня.
9. Слепінин О. Не жизнь, а песня [Електронний ресурс] / О. Слепінин. – Режим доступу: <http://www.bard.ru/article/36/09.htm>.
10. Наталка Кузьменко [Електронний ресурс]: творча толока / Ковальська майстерня: рукотворний світ: мистецький світ України [Сайт]. – Режим доступу: http://www.kovalmayster.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=284:2011-12-05-09-16-40&catid=67:2011-10-12-11-44-07&Itemid=241&lang=uk.
11. Слепінин О. С гитарой под десантным парашютом / О. Слепінин // Антенна. – 2000. – 31 мая.
12. Біографія [Електронний ресурс]: лауреат Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів Руслана Лоцман [Персональний сайт]. – Режим доступу: <http://www.ruslanalotsman.com.ua/>.
13. Колісник О. Мистецькі барви «Фарботонів» – знову в Каневі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nashekolo.org.ua/nk/kolo_i_navko/navkolo_podi/text_nk_2010_8436.html.

Татьяна Чубина, Оксана Спиркина

МУЗЫКАЛЬНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ КАК ЕВРОПЕЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЙ ПРОЕКТ (НА ПРИМЕРЕ ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ)

Статья посвящена музыкальному фестивалю как европейскому национально-культурному проекту. Непосредственным заданием является показать историю развития, становления и влияния международных музыкальных фестивалей на утверждение национальной идентичности украинцев. На основе применения общенаучных методов (анализ, синтез, описание, объяснение) была достигнута цель и реализованы запланированные задания. Международные музыкальные фестивали «Черкасские джазовые дни», «Серебряные струны» и «Фарботоны» – необходимые элементы возрождения национального достоинства, воспитания патриотизма, увеличения музыкальной культуры среди населения и престижности региона.

Ключевые слова: фестиваль, национально-культурный проект, национальное достоинство, национальная идентичность, патриотизм.

Tetiana Chubina, Oksana Spirikina

MUSICAL FESTIVAL AS A EUROPEAN NATIONAL AND CULTURAL PROJECT (THE CASE OF CHERKASY REGION)

The article is devoted to a musical festival as a European national and cultural project. The direct task is to show the history of development, formation and influence of the international festivals that took place in Cherkasy region on the strengthening of national identity of Ukrainians. On the basis of the appliance of the general scientific methods (analysis, synthesis, description, explanation) the goal was achieved and planned tasks were realized. International music festival «Cherkasy Jazz Days», «Silver Strings» and «Farbotony» are necessary elements of the revival of national dignity, the education of patriotism, rise of musical culture among population and the prestige of the region.

Key words: festival, national and cultural project, national dignity, national identity, patriotism.